87544

DİNLER TARİHİ DERNEĞİ YAYINLARI / 3

Dinler Tarihi Araştırmaları - III

(Sempozyum, 09-10 Haziran 2001, Ankara)

2000. YILINDA HIRİSTİYANLIK

(DÜNÜ, BUGÜNÜ ve GELECEĞİ)

Ankara
2002

KONSİLLERİN HIRİSTİYANLIKTAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Prof. Dr. Mehmet AYDIN*

Dinler tarihin'de her dinin, inanç, pratik ve sosyal hayatla ilgili problemlerini çözmek ve mensuplarını karşılaştıkları güçlükler karşısında rahatlamak üzere giriştikleri birtakım faaliyetleri vardır. Girişilen bu faaliyetler, belli düzeydeki din sorumlularının müzakereleri meclisine, **konsil** adı verilir. Kilise Tarihi içinde konsillerin çok önemli rolü olmuştur. Bu açıdan "**kilise hayatının ortaya koyduğu tüm problemleri çözmek ve tartışmak üzere bir araya gelen piskoposlara veya yüksek düzeydeki din adamları kuruluna konsil adı verilir**"[1]. Hıristiyan konsillerinde tartışılan problemler ya doktrinel mahiyette olur veya Hıristiyan disiplini ile ilgili olur[2]. Bugün **konsile** piskoposlardan oluşan bir toplantı gözüyle bakılmaktadır. Aslında konsil, bir kilise yönetimidir. Bazı hıristiyan ilâhiyatçıları konsilin tarihini, milâdi 50 yılına doğru Kudüs'te Havarilerin yaptıkları toplantıya kadar götürürler[3]. Bu ilk konsil mahiyetindeki toplantıda Hıristiyanların, yahudi şeriati kuralarına riayet konusu tartışılmıştır. Şüphesiz bu açıdan Kudüs toplantısının çok özel bir karekteri vardır. Çünkü Yahudi-Hıristiyan çizgi ile Paulcu hıristiyan çizginin ayrıldıkları nokta burada başlamıştır[4].

Hıristiyan konsilleri konusundaki dökümanların doğruladığı ilk piskoposlar toplantısı, hemen hemen II. asrın ikinci yarısına kadar çıkmaktadır. **SİNOD** veya **KONSİL** olarak adlandırılan bu piskoposlar kurulu, genelde birtakım dini ve sosyal şartlar tarafından meydana getirilmiştir. Bu şartların ortaya koyduğu problemler; bazen mahalli kadroların çözemeyeceği boyutlara ulaşmıştır. İşte o zaman, Bölge ve Eyaletin (province) kilise şefleri devreye girerek ortaya çıkan problemler konusundaki tecrübelerini toplu halde belirtmişlerdir. Bu durumda toplanan meclislere **Bölge** veya **Eyalet** Konsilleri adını verebiliriz. Bu konsiller daha çok Küçük Asya'da toplandığını

* Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanı. Dinler Tarihi Anabilim Dalı.

1 L.Bouyer, Dictionnaire Théologique, 1963, s. 153.

2 Marguerite-Marie Thioller, Dictionnaire, des Religions, Verviers, (Belgique), 1982, s.81.

3 René Metz, Histoire des Conciles, Paris, 1964, s.5.

4 Francis Dvornik, Histoire des Conciles, Paris, 1961, s. 11.

ve müfrit mistik **Montan** tarafından ortaya konan doktrinle meşgul olduğunu biliyoruz[5]. Bu konsilin havari konsilleriyle ve Roma taşra konsilleriyle ilgisi yoktur[6]. Bu tür Hıristiyan konsil toplantıları **II. asrın** sonunda çok fazla dikkat çekmezken **III. Asırdan itibaren** özelikle Suriye'de İtalya'da Afrika'da dikkat çekmeye başlamıştır. Artık III. asırda **konsil** iyi organize edilmiş bir müessese olarak ortaya çıkıyordu. Bu da, muhtelif metropoller arasındaki kuruluşların iştiraki sonucu meydana geliyordu[7]. Meselâ, **256 yılında** Kartaca'da (Cartege) toplanan konsilde Cyprien, seksenyedi Afrikalı piskoposu, itizai problemleri konusunda bir karar vermek üzere bir araya getirmiştir.[8] **IV. asrın** başında İspanya ve Gaule'de, konsil toplanan merkezler arasına dahil olmuştur. Bazen bu toplantılar, eyalet çevresini aşarak bir ülkenin bütün piskoposlarını bir araya getirmektedir. Böyle bir toplantıda, imparatorluğun doğu ve batı kısmının tüm piskoposları temsil edilmektedir. İşte **264**'de ve **268**'de **Antakya**'da ve 314'de **Arles**'da toplanan konsillerde durum böyle olmuştur. Aslında bu toplantılar, daha sonraki yıllarda toplanacak olan **Milli Konsiller** ve **Genel Konsillerin** öncüleri olarak kabul edilir[9]. Çünkü bir imparatorluk konsili toplantısına doğru ilk adım **314 yılında** imparator **Constantin** tarafından atılmıştır. Constantin, Arles'da diğer problemlerle birlikte **Donatisme** problemi ile meşgul olmak üzere Batılı piskoposları **Arles**'e davet etmiştir. Donat, 311 yılında Kartaca piskoposu olmuştur. Fakat 314 yılında Arles Konsili ile aforoz edilmişti. Çünkü Donat ve taraftarları, baskı altında Hıristiyanlıktan dönenlerin bir daha hıristiyanlığa kabul edilemiyecekleri görüşündeydiler[10].

Daha sonraki yıllarda **"Konsiller Tarihi"** açısından tarih yapacak olaylara şahit oluyoruz. Doğu'da patlak veren **Arien** ihtilafı İznik'te birinci genel (ökümenlik) konsilin toplanmasına yol açmıştı. Bu vesile ile 325'de iki yüzden fazla piskopos İznik'te (Nicee) bir araya gelmişti. Bu konsile bütün kilise piskoposları davet edilmişti. Bundan dolayı bu konsil ilk genel konsil (ökümenlik) olarak kabul edilmiştir[11]. Bu konsilde imparator tara-

---

5 René Metz, s. 5.

6 Encylopedie de la foi, Paris, 1965, I, s. 211.

7 a.g.e., I, s. 211.

8 a.g.e., I, s. 211.

9 René, Metz, s. 6.

10 Dictionnaire des Religions, s.114.

11 René Metz, s.6; encyclopedie de la foi, I, s.211; Dictionnaire des Religions, s.81.

fından davet edilmiş, Hıristiyan olarak imparatorun dışardan yönetimi ve bunun kararları imparatorluk kanunları olarak ilân edilmiştir[12].Hıristiyan konsilleri konusunda buraya kadar yaptığımız açıklamalardan sonra konsilleri iki önemli kategoride toplayabiliriz:

1. Özel Konsiller
2. Genel Konsiller

1. Özel Konsillerde kendi aralarında ikiye ayrılır:

a. **Milli Konsiller:** Sadece muayyen bir ülkenin dini problemini çözmek üzere o ülke piskoposlarının yaptığı toplantıya verilen addır.

b. **Bölge Konsilleri:** Bir eyaletteki dini problemin çözüme ulaştırılması için o eyaletten piskoposların yaptığı toplantı, Bölge Konsillerini meydana getirir. Bölge konsilini sık sık toplamak mümkün değildir. Her yirmi yılda bir Başpiskoposluğun davetiyle bir konsil toplanabilir[13]. Özel konsillerin aldığı kararlar sadece o ülkeyi veya eyalete hitap eder. Ancak papanın tasdikinden geçmesi şartır[14].

2. **Genel konsillere ökümenik konsiller de denir.** Bu konsilde kilisenin bütün temsilcileri bulunur. Genel konsiller, papa tarafından davet edilerek toplanır. Bizzat papa veya temsilcileri tarafından yönetilir. Ökümenik konsil kararlarının geçerli olabilmesi için bu kararların papa tarafından tasdik edilmesi gerekir (Kilise Hukuku:222-229).

Ancak kilise tarihinde hangi konsilin ökümenik konsil olup olmadığı konusu kesin çizgilerle belirtilmiş değildir[15]. Bunun için bu günde birçok katolik yazar şu veya bu konsilin ökümenik konsil olarak kabul edilmesinde tereddüt göstermektedir[16]. Şüphesiz bu tereddütler **oecumenicité** mefhumunun iyi bir tarifinin yapılmamasından kaynaklanmaktadır. **Oecumenisme** (oikoumenos) mefhumu, belli bir ölçüde evrenselliği gösterir[17]. Fakat yinede evrensellik'te bir izafiyet söz konusudur. Çünkü ökünemizm kavramının tarih boyunca aldığı anlam durmadan değişmiştir. Ancak ökümenizm, konsillerle ilgili olarak düşünüldüğünde, ökümenizm'in anlaşılması için bir takım işaretlerin verilmesi gereke-

12 Encyclopedie de la foi, I, s.211.
13 Dictionnaire Théologique, s.153. (Bk. Kilise Kanunu: 283).
14 Dictionnaire des Religions, s.81.
15 Dictionnaire Théologique, s.153.
16 René Metz, s.9
17 Dictionnaire des Religions, s. 275.

cektir[18]. Belki o vakit, herhangi bir konsilin diğerine göre üstün olmasının nedenini daha kolay anlayabileceğiz. Bunun için ökümenik kelimesinin üzerinde biraz durmamız gerekecektir.

Çağımızda **ökümenik konsil**, Roma Katolik Kilisesi'nin dahili bir işi olarak görülmektedir. Bu demektir ki, **ökümenik konsil**, sadece katolik mensuplarını ilgilendirir. Fakat bu derece önemli bir hadiseye, diğer hıristiyan kiliseleri nasıl ilgisiz kalabilir. **II. Vatikan Konsili** münasebetiyle **1959**'dan bu yana bu nokta üzeride bir hayli durulmuştur. Fakat yine de bir **genel konsil** (ökümenik) bütün hıristiyan kiliseleri temsilcilerinin bir toplantısı anlamına gelmez. **Ökümenik Konsil** sadece, papanın otoritesine boyun eğen piskoposları ve delegeleri bir araya getirir. Diğer kiliseler bu toplantıda sadece "**gözlemci**"lerle temsil edilir[19].

Katolik kilisesine göre, **ökümenik konsil**, yeryüzüne dağıtılmış tüm mahalli kiliselerin temsil edildiği yerdir. Fakat, bakışlar, Roma katolik kilisesinin hudutları ötesine veya bütün vaftiz olanlara çevrildiğinde **ökümenik karakter** veya **evrensel karakter** kendini göstermez[20]. Bunun için önce, ökümenizmin, zamanımızda nasıl kavrandığını görmemiz gerekir. Şüphesiz bunun için katolik kilisesinin bir konsilinin ökümenik tavsife mazhar olması için taşıyacağı şartları belirtmek gerekir. Ökümenik konsilin tarifi, 1917 yılında yürürlüğe giren kilise hukukunda yer almaktadır. Bu tarif, kilise hukukunun 222-229 kararlarında şu ifadelerle yapılmıştır: "**Papa tarafından davet edilmiş ve onun tarafından başkanlık edilmiş bir toplantıdır. Böyle bir toplantı, Evrensel Katolik Kilisesinin yüksek düzeydeki temsilcilerini ve piskoposları bir araya getirir. Sadece bu şartları yerine getiren bir toplantı, ökümenik konsil tarifine uygun düşer**"[21].

Eğer kilise hukukunun belirttiği bu kriteri, geçmişin kilise toplantılarını uygularsak sonuç bu açıdan hayal kırıcı olacaktır. Çünkü, kilisenin birçok büyük konsilleri, bu ölçünün içine girmeyecektir. Zira bu konsiller, papa tarafından değil, imparator tarafından davet edilmişlerdir. Öyleyse, ökümenik konsilin ölçüsü, papa tarafından davet edilme olayı değildir. Pek tabiiki bu konsile iştirak eden piskoposların sayısı da bu konuda ölçü olamaz. Çünkü bazı özel konsiller, ökümenik olarak kabul edilen konsillerde bulunanlardan daha çok iştirakçiyi bir

---

18 René Metz, s.9; Dictionnaire de Théologie Catholque, Paris, 1938, III, s. 640-641; Karl Rhner, Herbert Vorgrimler, Petit Dictionnaire de Théologie Catholique Paris, 1969,s.84.

19 René Metz, s.10

20 René Metz s.11.

21 René Metz, s.12; Petit Dictionnaire de Théologie Catholique, s. 83: Encyclopedie de la foi. I. s.215-217

araya getirmişlerdir. Meselâ, 359'da **Rimini**'de toplanan konsilde dörtyüzden fazla piskopos vardı. Oysa 431'de toplanan **Efes**'de ikiyüz ve 381'de toplanan **İstanbul**'da yüzelli piskopos mevcuttu. Buna rağmen **Rimini konsili**, Ökümenik konsiller arasında sayılmazken; Efes ve 1. İstanbul Konsilleri ökümenik konsiller olarak kabul edilmektedir[22].

Bir konsilin ökümenik olma kriterini temsilcilerdeki evrensellik'te aramamak gerekir. Meselâ, bu ölçü, 381'de İstanbul'da toplanan **I. İstanbul Konsili**'ne uymaz. İmparator Théodose, bu konsile Roma İmparatorluğunun sadece doğu kısmının piskoposlarını davet etmiştir. Buna rağmen bu konsil, ökümenik konsiller arasında bulunmaktadır[23]. Aslında bu konsil, bir doğu piskoposlar konsilidir. Diğer tarafdan aynı yılda, İtalya'nın **Aquilé** kentinde de bir batı konsili toplanmıştır. Bununla beraber, **İstanbul konsili**, ökümenik konsil kabul edilirken, **Aquilé** ökümenik kabul edilmez.

Görülüyor ki, geçmişteki konsiller konusunda ökümeniklik oldukça müphem bir mefhumdur. Yani, ökümenikliğin tam bir ölçüsü yoktur. Çağımızdaki ökümeniklik kavramından hareket edilerek, konsilleri bir tasnife tabi tutacak olursak; geçmişin birçok meşhur konsillerini **ökümenik** konsillerin dışında bırakmak zorunda kalırız. Aslında, **ökümenik konsil** ismi de bu tür toplantıları belirtmek için her zaman kullanılmış değildir. Bunun yanında, **Genel Konsil**, **Prensipal Konsil** veya **Üniversal Konsil** tabirleri de kullanılmıştır[24].

Ökümenik Konsil ismi ilk defa 382 yılında İstanbul'da toplanan piskoposların, papa **Damase**'in etrafında **Roma**'da toplanan piskoposlara hitaben yazdıkları mektupta görülmektedir. V. Yüzyıl tarihçisi Théodaret'in metnini bize kadar intikal ettirdiği bu mektubun içinde Doğu piskoposları, bir yıl önce yani 381'de İstanbul'da toplanan konsile ökümenik konsil adı verilmişdir[25]. Yine **VI.** ve **VII.** yüzyıldan itibaren İspanyol dökümantasyonlarının içinde "**Prensipal Konsil**" isminin kullanıldığı görülür. Ancak XI. yüzyıldan itibaren konsil dökümanlarının, "**Evrensel Konsil**" veya "**Genel Konsil**" tabirlerini kullandıklarını görüyoruz. Aslında "**Genel Konsil**" ismi münhasıran bu tür konsillere tahsis edilmemiştir. Diğer yandan XVI. yüzyılda toplanan (1545-1563) **Trente Konsili** "**Sinod ökümemik ve Genel**" olmak üzere çift isimle adlandırılmıştır[26].

---

22 René Metz, Histoire des Conciles, s.13; Encyclopedie de la foi, I,s.216.

23 a,g.e, s.13.

24 René Metz, s.14.

25 René Metz, s.14.

26 René Metz, s.14.

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler ışığında anlaşılıyor ki **ökümenik** ve **özel Konsil** tasnifleri, belli bir kritere göre yapılmamıştır. Böylece **ökümenik konsil** kavramının Hıristiyan geleneği içinde teşekkül ettiğine şahit oluyoruz. Bu durumda "**Genel Konsillerin**" kilisece anlamı ve pozisyonu, bizzat onların tarihlerinden, geçerli olan gelenek ve göreneklerden, aktüel hukuktan, kilisenin doğmatik doktrininden hareketle çıkarılabilir. Pek tabiiki bunu araştırırken Tanrısal Hukuk üzerine kurulmuş olan kilise hiyerarşisinin yapısı, temel hareket noktası olarak ele alınmalıdır. Bu yapı, aynı vücudun başı ile azaları arasındaki bağ gibi düşünülmelidir. Burada papa baştır, pikoposlar onda birleşmiş olan uzuvlardır. Fakat rahipler ve lâikler de belli bir şekilde bu bünyeye iştirak ederler. Genel Konsil'de, baş ve azalar, Kutsal ruhun yardımı ile "**Aedificatio Corporis Christi**" yi meydana getirmek için toplanmışlardır[27]. Genel Konsil'de toplanan, piskoposlar, papanın başkanlığı altında yine papa ile bir takım kararlar müzakere ederler ve kararlar alırlar. Katolik doktrine ve kilise hukuna göre (kanun:228), bunlar, kilisenin yüce iktidarını icra ederler ve iman konusunda yanılmaz oldukları için konsilde bir iman kararı alabilirler. Aslında her iki konsil türünde de konsil piskoposları, havariler cemaatinin halefleri olarak kabul edilirler. Piskoposların normal öğretme yetkileri ve havarilerin halefleri olma gibi iki eleman, konsil dışında kabul edilse bile; bir Genel Konsil (ökümenik) daha açık bir şekilde kilise birliğini göstermeye ve onların, mahalli kiliselerinin ve piskoposlar plüralizminin daha çok farkına varmaya imkan vermektedir[28]. **I. Vatikan Konsilinin** (1869-1870), **De Fide Catholica** yasası açıkça şöyle demektedir: "**İşte, Dinin kutsal-doğmalarının derinlikle, genişçe belirlendiği; Kilise disiplininin yenilendiği ve daha sağlam bir şekilde tesis edildiği, başka uzuvlar arasındaki bağların sıkıştığı, İsa'nın tüm bedeninin arttığı yer konsillerdir**"[29]. Fakat bu tarif sadece genel konsillere uygulanmıştır. Genel konsillerin doğmatik kararlarının "**yanılmaz**" olduğunu kilise hukukunun **1323** nolu kanunu belirtmektedir[30].

Genelde tüm piskoposların "**papa**" ile münasebeti, papanın, Apostolik topluluklа olan ilişkisi gibidir. Çünkü İncil'de şöyle denmiştir: "**Göklerin melekûtu anahtarlarını sana vereceğim; yeryüzünde bağlayacağın her şey göklerde bağ-**

27 Encyclopedie de la foi, I, s.215.

28 Karl Rahner-Herbert Vorgrimler, petit Dictionnaire de Théologie Catholique, Paris, 1969,s. 83-84.

29 Mansi, cilt. 51, s.31-32; Dictionnaire Théologique, s.154.

30 Dictionnaire Théologique, s.154.

lanmış olur ve yeryüzünde çözeceğin her şey göklerde çözülmüş olur"[31]. Böylece aynı iktidar, kollektif olarak her piskopos topluluğuna, ferdi olarak da onun şefine tevdi edilmiştir.

Fakat şu soru orta çağdan beri hep sorulmuştur. Üstünlük kimindir? Papa'nın mı? Konsil'in mi? Bu soruya cevap verebilmek için papanın yetkisi ile, Genel Konsillerin yetkisini ayırmak gerekir. Piskopos, konsillerde yeğane kanun koruyucudur[32]. Çünkü piskoposluğun bütün rahipleri, görevlerini ondan almaktadırlar. Genel konsilin otoritesi ise, piskoposluğun şefi olan papa ile müşterek toplanma üzerine dayanmaktadır. Böylece toplanan piskoposlar, öğretme yetkileriyle iman ve evrensel kilise disiplini ile ilgili sorunları tartışıyorlar ve kararlaştırıyorlardı. Çünkü o yetkiye **Kutsal-ruh** tarafından sahip olmuşlardır. Çünkü Resûllerin işlerinde şöyle deniyordu: "**Kendinize ve Rabbin kendi kanı ile edindiği kiliseyi gütmek için, Ruhü'l - Kudüs'ün sizi içinde nazır ettiği bütün sürüye dikkat edin**"[33]. Böylece onlar, havarilerin halefiydiler. İşte evrensel kilise üzerindeki yüce güç, bu birlik üzerinde durmaktadır. Bu papanın tam olarak yargılama yetkisiyle (kanun:218), iptal edilmemiştir. Bu durumda "**Piskoposlar Kuruluna**" yüce kudretin depozitesi gözüyle bakılmalıdır. Bunu, 228 nolu kilise hukuku, papanın şahsında birliğini ve yüce bağımsız otoritesini bulunduğu genel konsile tevdi etmiştir. Yine de papanın gücü azalmış değildir[34].

Ortaçağın sonunda oluşan "**konsil teorisi**" başa ve azalara muhalefet ederek, bir kırılma icra ediyordu. Fakat konsilde, piskoposların, sadece papanın vekilleri olarak davranmaları şeklindeki anlayış desteklenemez. Çünkü onlar, papanın vekilleri değillerdir. Eğer onlar, papanın vekilleri olarak kabul edilirse, yine söz konusu olan sadece baş olacaktır. Bu durumda genel konsillere ihtiyaç kalmayacaktı.

Papa, genel konsil toplama hakkına ve ona idareye, onun programını ve çalışma organizasyonu ve kararlarının tasvibine ve evrensel kiliseyi teşekkül ettirme yetkisine ister şahsen, ister vekilleri vasıtasıyla sahip olsun, bizzat papanın konsile başkanlık etmesiyle (erken orta çağın konsillerinde ve V. Latran Konsili'nde olduğu gibi) veya vekilleri vasıtasıyla (I. Vatikan Konsili) konsili yönetmesi arasında, prensip itibariyle fark yoktur. Tartışılacak problemleri, sadece papa'nın teklif etmesi (kanun:226), konsil başkanlığına boyun eğme hakkını

31 Matta, XVI, 19; XVIII, 18.

32 Kilise Hukuku: 362.

33 Resullerin İşleri, XX, 28.

34 Encyclopedie de la foi, I, s.215.

ortadan kaldırmaz. Başkanlığın görevi, esas olarak oturumları organize etmektir. Çünkü, konsil babaları tarafından tartışılacak konular üzerinde yüce karar, bir programın teşkilini ve muntazaman icrasını mümkün kılar. Yine, **Tirente (1545-1563) Konsili**'nde reddedilen papanın öneri hakkı, **I. Vatikan (1869-1870) Konsili**'nde papa tarafından tayin edilen bir heyete verilmiştir[35]. Diğer taraftan konsil kararlarını papanın onaylaması ve onlara kanun kuvvetini vermesi ise **Antikite**'de çok az icra edilmiştir. Fakat ortaçağ sonu papaları (**I. lyon konsili**) (1245) ve **II. Lyon konsili** (1274), **Viyana Konsili** (1311-1312) kendilerinde, sadece konsil kararlarına nihai şekli verme yetkilerini değil, onlarda değişiklik hakkını bile görmüşlerdir[36]. Buna rağmen Papa IV. Pie Trente konsil kararları kendisine onaylanmak üzere sunulduğunda herhangi bir değişiklik yapma konusunda çekimser kalmıştı . Papanın huzurunda icra edilen son genel konsiller (**V. Latran konsili**) (1512-1517) ve **I. Vatikan Konsili** (1869-1870) papalara **Sacro approbante concilio** maddesiyle, pontifikal yasa formunu tevdi etmiştir. Aslında bu formül, genel konsillerin yüce kudreti hakkında olan **228** nolu kilise yasasının muhtevasına uygundur. Piskoposlar, genel konsillerde,havarilerin halefleri olarak hareket ederler ve havarilerin azaları olduğu gibi temsil ettikleri piskoposluğun ve lâik hıristiyanların iman tanıkları olarak hareket ederler. Kilisenin eğitim ve diğer faaliyetleri ile ilgili açık kaanatleri belirtirler.

İlk sekiz genel konsil (**İznik Konsili -325; I. İstanbul Konsili - 381; Efes Konsili - 431; Kadıköy Konsili - 451 ; II. İstanbul Konsili - 553; III. İstanbul Konsili - 680-681 ; II. İznik Konsili - 787 ; IV. İstanbul konsili - 869-870**)[37] başlıca görevlerinin imanı belirlemek, kilise içinde hayat organizasyonu konusunda karar vermek olduğuna inanmışlardır[38]. **III. İstanbul Konsili ve I. Vatikan Konsili** hariç, bütün genel konsiller, hem iman hem de disiplin konusunda karar neşretmişlerdir. Yine ortaçağ konsillerinde (**I.Latran Konsili - 1123; II.Latran Konsili - 1139; III. Latran Konsili - 1179**) iman konusundaki kararlar, disiplinle ilgili kararlara öncelikle yerini bırakmıştır. Eski genel konsillerin iman konusundaki kararları, devirlerinin hatalarını lânetliyorlar ve onlara karşı kilisenin bilinçli katolik imanını belirliyorlardı. Böylece, genel konsillerin disiplin kararları ve çok sayıda özel konsiller ilk bin yıl boyunca tüm kilise teşkilatının temeli olmuştur. İşte papalık kararları, piskopos kararları gibi başka unsurlar da

35 Encyclopedie de la foi, I,s. 215.

36 Encyclopedie de la foi, I,s. 216.

37 René Metz, Histoire des Consiles, s. 15.

38 Encyclopidie de la foi, I, s. 216.

ihtiva eden, konsil kararlarının derlenmesinden kilise hukuku ortaya çıkmıştır. Fakat,hem iman karalarının, hem disiplinle ilgili kararların, oy kullanma yetkisinden olan konsil babalarının tasvibine ihtiyaç vardır[39].

I. Vatikan Konsiline kadar "iman ile ilgili" kararlarda oybirliği gerekli iken; disiplinle ilgili kararlarda çoğunlukla iktifa ediliyordu. Genel konsillerin disiplinle ilgili kararlarının kilise hayatı için önemi, her şeyden önce, kilisenin muzdarip olduğu kötülükler, her ülkenin kiliselerinin farklı durumlarından ve kendi icraatlarına uygun şartlar yaratmaktan daha iyi tanınmıştır[40]. Yine de farklı durumlar her kiliseyi ilgilendiren kararların hazırlanması için ciddi güçlükler ortaya koymuştur. Konsile iştirak eden milletlerle **konkordato** (Concordats) yapmaktan ibaret olan **Konstanse** (Constance) Konsilin'de (1414-1418) tercih edilen çözüm[41] daha sonraki konsillerde taklit edilmemiştir.

Trente Konsili'nin reformist tesiri, muhtelif ülkelerin piskoposları tarafından konsile takdim edilen reformist düşüncelerle, Roma meclisi geleneği arasındaki yararlı uzlaşmadan kaynaklanıyordu. Bu konsilin kararlarına itaat ettirmek için, Almanya'da aniden meydana gelen güçlükler, kısmen bu konsilin son toplantısında Alman piskoposlarının olmayışlarına bağlıydı. İşte o sırada, büyük reform projesine **Kardinal Morone**'un yönetimi altında karar verilmişti[42].

Genel Konsillere, lâiklerin iştiraki konusunda zaman zaman tartışma konusu olmuştur. Ancak, bir çok genel konsile lâiklerin iştirak ettiği de tarihen bilinmektedir. Mesâla, İmparator **Constantin**, ilk **İznik konsilini (M.325)** latince bir nutukla açmıştı. Bu konsilde, dış organizasyonu imparatorluk sağlıyordu[43]. Erken ortaçağ genel konsilleri, **(I. Latran-1123; II. Latran-1139; III. Latran-1179; IV.Latran-1215; I.Lyon 1245; II.Lyon-1274; Viyana Konsili-1311-1312)** XV. yüzyılın reformatör konsilleri **(Constance Konsili -1414-1418; Bâle-Ferrare Florance Konsili-1431-1442; V. Latran- 1512-1517 ve Trente Konsili 1545-1563)**, bir takım lâik prenslerin konsil oturumlarına iştirak ettiklerine veya orada temsil edildiklerine şahit olmuşlardır. Eski genel konsillerde, Roma İmparatorlarının rolü, sadece dış organizasyonla sınırlıydı. Ortaçağ ve Trente Konsili'nde ise lâikler, Lâ-dini güçlerin temsilcileri olarak rol oynamış-

39 a.g.e, I, s. 217.

40 a.g.e, I, s. 217.

41 Encyclopedie de a foi, I, s.217; René Metz, s.50; Francis Dvornik, Histoire des Conciles, s. 87.

42 Encyclopidie de la foi, I, s.217.

43 Encyclopedie de la foi, I,s. 217.

lardır. Çünkü halk düzeyinde ve müşterek ihtiyaçları ilgilendiren işlerde onların yardımı Hıristiyanlık için gerekli görünüyordu[44]. Laikler konusunda Katolik kilisenin kanaati şöyledir: "**Konsilde, teolojik ve kilise ile ilgili konularda rey hakları olmayan uzman rahiplerin yanında, kendilerini ilgilendiren konularda açıklama yapmak üzere lâiklerin dinlenmesinde hiçbir sakınca yoktur.**"[45]

Genel Konsiller, iman ve disiplin konusunda kilise birliğinin muhafaza ve temsil edildiği yerdir. Kilise birliğinin esas unsurları, iman vaazında ve başka uzuvlar arasındaki ilişkideki birlikte aranmalıdır. İşte genel konsiller, daima bunları gerçekleştirme teşebbüsünde bulunmuş fakat her zaman başarılı olamamıştır. Konsiler tarihinde I. Konsilin (**M. 325 İznik Konsili**) ve IV. Konsilin (**Kadıköy Konsili-M. 451**) kavgalarla yapıldığını görüyoruz. **1054**'deki **Latin kilisesi** ile **Rum-Ortodoks Kilisesi**'nin bölünmesi ve XVI. yüzyıldaki ayrılıkları, hep onları önleyecek "**genel konsiller**"in yapılmadığı için ortaya çıktığını düşünen Hıristiyan İlâhiyatçıları vardır. Bizce bu yanlıştır. Çünkü ihtilaflar, sadece dini kökenli değil, aynı zamanda siyasi kökenli ihtilaflardır. Nitekim II.Lyon Konsili'nde (1274) ve **Ferrare-Florence Konsillerinde** (1424-1439; 1439-1441) Rum - Ortodoks kilisesi ile birlik kurulmuşsa da bu daha fazla devam etmemiştir. Çünkü her iki konsilde de birlik, politik nedenlerle sağlanmış, **Rum - Ortodoks Kilisesi** bünyesinde mevcut olan mukavemetler ortadan kaldırılamamıştır. **Trente Konsili** (1545-1563) ise, bir birlik konsili değildir. Çünkü, konsil toplandığı vakit, bölünme olayı kilisede gerçekleşmişti. Alman protestanlarıyla yapılan antlaşmalar (1551-1552) otorite ve genel konsillerin teşkile ilgili temel anlayışın her iki kampta ayrı olduğunu ortaya koymuştu. Diğer taraftan **Papa IX. Pie**'nin I. Vatikan Konsili (1869-1870), arefesinde protestanlara yaptığı birleşme çağrısı, redle sonuçlanmıştı.

Görüldüğü gibi genel konsiller, hiçbir zaman kilise tarihinde bir dönüm noktası teşkil etmemiştir. Çünkü onların hiçbiri ihtilalci değildir. Genel Konsiller, devrin şartlarının onlara empoze ettiği ihtiyaçlara, pastoral ve saserdotal bir çözüm getirmek için toplanmışlardır[46].

Buraya kadar yaptığımız açıklamalardan çıkan sonuca göre, genel konsiller olarak bilinen konsillerin tespitinden kesin kurallar yoktur. Genel konsillerin

---

44 a.g.e., I, s. 217.

45 a.g.e, I, s.217.

46 Encyclopedie e la foi, I, s.217;H. Küng, Structures de l' Eglise, Paris, 1963; R. Laurentin, L'enjeu du Concile, Paris, 1962; O.Rousseau, le prochain concile et l'Unité de L'Eglise in: İrénikon 32 (1959), 309-333.

tespitinde kesin kurallar yoktur. Genel konsillerin tespiti tarih içinde geleneklerin ışığında oluşmuştur. Katolik kilise tarihinde yirmi bir genel konsil (ökümenik) dikkatimizi çeker. Bu konsilleri beş ana bölüm altında sıralayabiliriz:

I. **Antikite Konsilleri:**
   1- I. İznik Konsili (M.325)
   2- I. İstanbul Konsili (M.381)
   3- Efes Konsili (M.431)
   4- Kadıköy Konsili (M.451)
   5- II. İstanbul Konsili (M.553)
   6- III. İstanbul Konsili (M.680-681)
   7- II. İznik Konsili (M. 787)
   8- IV. İstanbul Konsili (M.869-870)

II. **Ortaçağ Konsilleri:**
   1-I. Latran Konsili (1123)
   2-II. Latran Konsili (1139)
   3-III. Latran Konsili (1179)
   4-IV. Latran Konsili (1215)
   5-I.Lyon Konsili (1245)
   6-II. Lyon Konsili (1274)
   7- Viyana Konsili (1311-1312)

III. **XV. Yüzyıl Konsilleri:**
   1- Konstans Konsili (1414-1418)
   2- Bâle - Ferrare- Florence Konsilleri (1431-1442)

IV. **Reform Devri Konsilleri:**
   1- V. Latran Konsili (1512-1517)
   2- Trente Konsili (1545-1563)

V. **XIX. Ve XX. Yüzyıl Konsilleri:**
   1- I.Vatikan Konsili (1869-1870)
   2- II. Vatikan Konsili (1962-1965)